

ва гулец ад гуляць. Яно ўжываецца даволі часта і паступова выпцясняе лексему *ігрок* з тым жа значэннем ‘удзельнік якой-небудзь гульні’. «Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы» [1] падае гэтыя словы як раўнапраўныя варыянты. Між тым у гэтым жа слоўніку прадстаўлена толькі лексема *балельшчык* і пакуль што няма папулярнага сярод спартыўных каментатараў новага слова *заўзятар*, а ёсць толькі прыметнік *заўзяты* і назоўнік *заўзятасць*. Некаторыя з «вынаходнікаў» пайшлі яшчэ далей і ад прыметніка *заўзяты* прыйшлі да дзеяслова *заўзець*, што па семантыцы адпавядае словам *балець* і *хварэць* у значэнні ‘востра перажываць за поспехі ці няўдачы спартыўнай каманды’. Нельга пакуль адназначна пагадзіцца і з дэрывацыйным варыянтам *спартывы* замест прыметніка *спартыўны*.

Лексічны ўзровень – найбольш рухомы ўзровень мовы, і таму шчыры пошук у ім свайго трапнага адметнага слова прыносіць пэўны плён.

Літаратура

1. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: Больш за 65 000 слоў / Пад рэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко; Афармленне А.М. Хількевіча. – 4-е выд. – Мінск: БелЭН, 2005. – 784 с.

Галіна Гваздоўіч

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ДА ПЫТАННЯ АБ ПАНЯЦЦІ ГЛАРЫФІКАЦЫЯ

Пытанні моўнай экалогіі застаюцца актуальнымі, увага ім надаецца вялікая, таму што чысціня маўлення – гэта сведчанне духоўнай культуры і ўсведамленне ўнутранай годнасці носьбітаў той ці іншай мовы. Моўная экалогія, на нашу думку, уяўляе сабою не толькі правільнасць афармлення выказвання (адпаведнасць фанетычным, лексічным, граматычным і стылістычным нормам), але і мае пэўныя эмацыйныя характарыстыкі, асабліва калі гэта мова розных сродкаў масавай інфармацыі, якія нясуць вялікую адказнасць за маральны і псіхалагічны стан кожнага чалавека і грамадства ўвогуле.

Немалую ролю ў фарміраванні эмацыянальнага стану грамадства адыгрывае ўжыванне ў СМІ лексічных адзінак, якія характарызуюць гістарычныя падзеі і жыццёвыя абставіны. Апошнія дзесяцігоддзі мы назіраем значную перавагу ў тэкстах СМІ пэярэтыўнай лексікі, якая заключае у сабе *ганьбаванне*, *неадабрэнне*, *незадавальненне* і г. д., а таксама слоў з адмоўнай ацэначнай канатацыяй тыпу *савок*, *панаехаўшыя* і

інш. Вельмі шмат увагі надаецца катаклізмам рознага кшталту і адмоўным з’явам рэчаіснасці: *пажар, выбух, авіякатастрофа, забойства, расстрэл, самазабойства, крушэнне*... Гэта спараджае, як уяўляецца, страх, няўпэўненасць у сабе, не садзейнічае станоўчай дынаміцы развіцця грамадства.

Вынесены ў заглавак тэрмін *гларыфікацыя* з’яўляецца ў нейкай ступені антанімічным словазлучэнню «зневажанне мовай». Слоўнікамі зафіксаваны ён даўно. У «Словаре иностранных слов, вошедших в состав русского языка» (1910 г.) А.Н. Чудзінава чытаем: «от лат. *glorificatio* – восхваление, превознесение, восторженная похвала, пение дифирамбов, славословие». Але потым паступова слова *гларыфікацыя* выйшла з актыўнага ўжытку; не ўсе сучасныя слоўнікі запазычаных слоў уключаюць яго ў свой склад, напрыклад, адсутнічае яно ў «Словаре иностранных слов» / отв. редакторы В.В. Бурцева, Н.М. Семенова (2004 г.), няма яго і ў «Советском энциклопедическом словаре» (главн. редактор А.М. Прохоров (1987г.)). Апошнім жа часам тэрмін *гларыфікацыя* актыўна ўжываецца, асабліва калі размова ідзе пра гістарычныя падзеі, знакамітых асоб: *Гларыфікацыя Вітаўта* звязана з міфам пра Вялікае Княства Літоўскае як «беларускую дзяржаву» – канцэпцыяй, створанай беларускім нацыянальным рухам у XX стагоддзі. // arche.by/by/page/science/historya-navuka/10836 (109Кб) – 13.06.2012; Дык нашто сёння гэтае прыдуманне герояў і штучная *гларыфікацыя*... Юрый Мікульскі. Увекавечанне міфа. // Беларуская думка. // №1, 2013; csl.bas-net.by/press-nan/2013/01/29_uvekavechanne_mifa.pdf (701Кб) – 29.01.2013; // Калі казаць пра палітыку памяці, то тут яўна пераважае ўхл у *гларыфікацыю* ды «нацыяналізацыю» Другой сусветнай вайны і аднаковае трактаванне ролі беларусаў у ёй. // arche.by/by/page/ideas/palityka-idei/2568 (72Кб) – 08.07.2015; Вацлаў Ластоўскі быў таленавіты дылетант, а ў справе *гларыфікацыі* мінулага свайго народа ён не спыняўся перад фальсіфікацыяй, прыдумкай ці перабольшаннем. // nn.by/?c=ar&i=107606 (70Кб) – 09.04.2013; Спачатку займаўся *гларыфікацыяй* Белай Русі, а потым прыняўся яе ганіць. Не адбылося б такое і з Літвой. // m.nn.by/articles/14957/comments/page/5/ (32Кб) – 15.08.2014 і інш.

Гларыфікацыя як тэрмін мае вельмі шмат адценняў у значэнні, яго канкрэтызацыя адбываецца ў пэўным кантэксце. Анлайн-слоўнік Synonymizer.ru прыводзіць наступныя сінонімы да слова *гларыфікацыя*: прославление | величание | воспевание | вознесение | восхваление | увековечение | возвеличение | возвеличивание | апофеоз

| превознесение | увековечивание | самопрославление | восславление | похвала | расхваливание | славословие | чествование | хвала | славление | панегирик | осанна | превозношение | пеан | похваливание | апология | превозвышение | аллилуйщина | выхваление | апологетика | нахваливание | выхваливание | лесть | рекламирование | захваливание.

Як зазначае В.І. Шахоўскі [1, с. 41], мова ў яе разнастайных камунікатыўных і эмацыйных варыянтах дазваляе шырока ўжываць тэрміны пазітыўнага зместу, дае магчымасць рэалізаваць функцыю *гларыфікацыі* (узвышэнне мовай). Такім чынам, у дадзеным выпадку В.І. Шахоўскім тэрміну *гларыфікацыя* надаецца нейтральны характар, таму пры адсутнасці празмернасці ў працэсе гларыфікацыі можна будзе гаварыць аб паспяховых зносінах паміж людзьмі, аб этычнасці камунікатыўнага стылю.

Літаратура

1. Шаховский, В.И. Унижение языком в контексте современного коммуникативного пространства России / В.И. Шаховский // Мир русского слова. – № 1–2, с. 40–44.

Ірына Герасімчык

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы

МОЎНАЯ ПРЭЗЕНТАЦЫЯ ПРЭЦЭДЭНТНЫХ АДЗІНАК У РАЁННЫХ ВЫДАННЯХ ГРОДЗЕНШЧЫНЫ

Шматмоўная камунікацыйная прастора Гродзеншчыны азначаецца ўзаемадзеяннем, суіснаваннем і на старонках раённых перыядычных выданняў, і, часам, у межах аднаго тэксту рускай і беларускай моў. Рознымі паводле свайго моўнага афармлення могуць быць: – лагатып і напаўненне газеты (напрыклад, «Наш час» (НЧ), «Лідская газета» (ЛД) паводле моўнай прыкметы характарызуюцца як пераважна рускамоўныя выданні), – назва пастаяннай тэматычнай рубрыкі і журналісцкія матэрыялы ў яе межах (напрыклад, рубрыкі «Среда размышления», «Ваша слова, читатели!» і «Чалавек і закон», «Садружнасць» у пераважна беларускамоўных газетах «Астравецкая праўда» (АП) і «Дзянніца» (ДЗ) напаўняюцца рускамоўнымі і беларускамоўнымі тэкстамі; выданні «Свіслацкая газета» (СГ), «Слоніўскі веснік» (СВ), што аддаюць перавагу рускай мове, маюць на сваіх старонках рубрыкі «Чым хата багата, або Карысная серада» і «Свае навіны» з рознымі паводле моўнай прэзентацыі тэкстамі). Вытлумачэнне падобнага феномену палягае ў пра-